

Sauri Takala

OPINTOPÄIVÄ

2.2.

VIERAAT KIELET OPETUSSISÄLLÖT

Suunnittelu:

Jouko A. Rähä

Ulla Sipi

Tämän opintovihkon ja sen perusteella toteutettavan koulutusjakson tavoitteena on perehdyttää opettaja oppilaalle vieraiden kielten oppiaineeseen ja sen valinta-perusteisiin, niin että hän pystyisi omassa opetustyössään valitsemaan, jaksottamaan ja painottamaan oppiaineen oikein perustein, pitäen erityisesti silmällä opetus-suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Seuraavat asiat edellytetään hallittavan:
Koulukasvatuksen kokonaistavoitteet
Oppilaalle vieraiden kielten opetuksen tavoitteet
Oppiaineen määrittelyn ja valinnan yleiset perusteet

Lähdeteokset:

POPS I, ss. 56—69

POPS II, ss. 88—126, erityisesti sivut 90—99, 103—109 ja 110—112

POPS-70 opas 3 Vieraat kielet, ss. 21—22, 36—37

Koskenniemi—Hälinen: Didaktiikka, ss. 125—129

Lahdes: Peruskoulun opetusoppi, ss. 146—156

Sisältö:

Sivu

- Osio 1: Kielten oppiaineen määrittely ja rajaaminen opetussuunnitelmassa
Osio 2: Opetettavat rakenteet
Osio 3: Opetettava sanasto
Osio 4: Äänteet, intonaatio ja oikeinkirjoitus
Osio 5: Tiedot maasta, jonka kieltä opiskellaan

— missä tilanteissa hänen tulisi pystyä käyttämään kieltä

Tavoitteiden tulisi sisältää oppisisällön kaikinpuolinen määrittely ja rajaus.

Oppiaineeseen luetaan yleensä se oppisisällön osa, joka voidaan määrittellä vastaamalla kysymykseen, mitä oppilaan tulisi hallita.

Tämän perusteella kielten oppiaineeseen kuuluvat

- rakenteet
- sanasto
- äänteet ja intonaatio
- oikeinkirjoitus
- tiedot maasta ja kansasta, jonka kieltä opiskellaan

Opetussuunnitelmassa voidaan oppiaines määrittellä ja rajata monin eri tavoin.

Esim. sanaston osalta voidaan tyytyä rajaamaan opittava sanasto "kielen keskeiseen sanavarastoon kuuluvaksi", opittavan sanaston määrä voidaan sen lisäksi esittää numerollisesti joko kokonais-sanastona ja/tai joka luokan osalta erikseen, tai opetussuunnitelmassa voi olla opittavien eli ns. kurssiin kuuluvien sanojen luettelo.

Opetussuunnitelmien määrittelyt opittavasta kieliaineesta ja muusta oppiaineesta poikkeavat toisistaan sekä tarkkuuden suhteen että myös siten, kuinka laaja oppiaines katsotaan kurssiin kuuluvaksi Tätä ratkaisujen eroa osoittaa myös seuraavalla sivulla oleva vertaileva taulukko. On huomattava, että kaikki mainitut neljä opetussuunnitelmaa ovat virallisuontoisia ja lisäksi varsin uusia.

Tehtävä

Tutki seuraavalla sivulla olevaa taulukkoa ja siihen sivulla 3 liittyvää esimerkkiä. Mikä esitetyistä opetussuunnitelmista määrittelee oppiaineen tarkimmin, mikä taas väljimmin?
Mitä etuja ja haittoja on siitä, jos

1972

a) opetussuunnitelmassa määritellään

oppiaines hyvinkin tarkasti,

b) varsin väljästi?

Mikä osa oppiaineesta on ainakin eräissä

opetussuunnitelmissa katsottu voitavan määritellä tarkimmin, miltä osin on taas

yleisesti tyydytty mainintoihin ja

ohjeisiin?

Kielten oppiaineen määrittely eräissä Pohjoismaisissa opetussuunnitelmissa

	RUOTSI LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN Lgr -69	SUOMI PERUSKOULUN OPETUSSUUNNI- TELMA POPS-70	SUOMI NYKYKIELTEN OPETUSSUUNNI- TELMA 1971	NORJA MØNSTERPLAN FOR GRUNN- SKOLEN 1971
sanasto	Viittaus "keskeiseen, rajoitettuun sanastoon" useissa kohdin opetussuunnitelmaa	Opetettavan sanaston määrä esitetty luokittain, kursseittain ja kokonais-sanastona; lisäksi edellytetään opettavan sanaston kuuluvan kielen keskeiseen sanastoon	Sanasto määritelty samaan tapaan kuin Peruskoulun opetussuunnitelmassa (sanamäärät ovat jossain määrin poikkeavat)	Opetussuunnitelmassa on opettavien sanojen yksityiskohtainen luettelo "Vokabularlist" (ks. esim. seur. siv.)
rakenteet	Viittaus "keskeisiin rakenteisiin" useissa kohdin opetussuunnitelmaa	Luettelo ala- ja yläasteella sekä eri kursseilla opetettavista rakenteista	Ei varsinaista määrittelyä, mutta useita viittauksia "keskeisiin rakenteikkoihin"	Rakenteiden luettelo luokittain, käyttöesimerkein valaituna (ks. esim. seur. siv.)
äänteet intonaatio oikeinkirjoitus	Viittaus tavoitteissa ja menetelmällisissä ohjeissa	Samaan tapaan kuin Lgr 69:ssä	Samaan tapaan kuin Lgr -69:ssä	Samaan tapaan kuin Lgr -69:ssä
tiedot maasta ja kansasta	Viittaus tavoitteissa ja menetelmällisissä ohjeissa	Samaan tapaan kuin Lgr 69:ssä	Samaan tapaan kuin Lgr -69:ssä	Samaan tapaan kuin Lgr -69:ssä

Norjan peruskoulun opetussuunnitelman tapa määritellä opetettava sanasto ja rakenteet

(Mønsterplan for grunnskolen, 1971)

Vokabularliste, s. 189:

Y
yard
year
yellow
yes
yesterday
yet
you
young
your
yours
yourself
yourselves
youth

Grammatikmomenter, ss. 171—180:

The indefinite article

5. klasse

a - an a man, an egg
She is a good girl.
He has a car.

6. klasse

a young boy
a useful thing
He is a teacher.
a few, a lot (of)
I like milk.
What colour is grass?

7. klasse

a little
sixty miles an hour
five hours a day
What a hot day!

8. klasse

a great deal of
It is such a lovely place

My sister spent a fortnight in Paris.
What lovely weather!

9. klasse

It's fine weather.
What weather.
Good coffee — heavy traffic.
a pair of scissors
a flight of stairs

OSIO 2

RAKENTEET

Peruskoulun opetussuunnitelmassa on opetettavat rakenteet lueteltu siten, että erikseen luetellaan ala-asteella ja yläasteen eri kursseilla opetettavat rakenneseikat. Opetussuunnitelmaa laadittaessa haluttiin välttää opettavien rakenneseikkojen ikamista eri luokille, koska katsottiin tällaisen ratkaisun olevan liian sitova esim. oppimismateriaalia laadittaessa ja koska monissa tapauksissa rakenteiden esittämisen järjestys voi vaihdella ilman, että voidaan osoittaa jotakin ratkaisua ehdottomasti parhaaksi.

Peruskoulukokeilua suorittavissa kunnissa on kuitenkin todettu tarpeelliseksi laatia yhteinen suositus eri luokilla opetettavista rakenteista. Tämä tarve johtuu mm. siitä syystä, että näissä kunnissa pidetään kokeiluun liittyen valtakunnallisia yhteisiä kokeita, joiden laatiminen olisi hyvin vaikeaa, jos eri kunnissa rakenteiden käsittelyjärjestys suuresti poikkeaisi toisistaan. Esimerkkinä tällaisesta suositusluontoisesta rakenneseikkojen luettelosta on seuraavassa peruskoulun ala-astetta (luokkien III—VI) koskeva luettelo englannin ollessa ensimmäisenä oppilaille vieraana kielenä.

III luokka

Substantiivit: epämääräinen ja määräinen artikkeli
yksikkö (ja s-päätteinen monikko)
(s-genetiivi)
Adjektiivit: positiivimuoto predikatiivina (ja attribuuttina)
Adverbit: muutamia tavallisimpia adverbeja (too, now) sanastollisina asioina
Lukusanat: 1—20 (1—30) peruslukuista ikä
kellonajat tasatunnein
Pronomininit: persoonapronominien subjekti-

muodot
possessiivipronomininit,
yksikkö
demonstratiivipronomininit this ja that
interrogatiivipronomininit what, who (whose)
-kysymyssanat where (how, why) indefiniittipronomini many
Verbit: to have, to be preesensissä
kestopreesens
apuverbi can
Konjunktiot: and, or, but (because)
Prepositiot: in, on, under, at

IV luokka

Edellisten lisäksi:

Substantiivit: säännöllinen monikko
epäsäännöllisiä monikkomuotoja: men, women, children, people, teeth, mice
ainesanojen käyttö ilman artikkelia
's-genetiivi
Adjektiivit: positiivimuoto attribuuttina
vahvistussana very
Adverbit: here, there
Lukusanat: perusluvut 30—100
kellonajan ilmoittaminen
Pronomininit: possessiivipronomininit, monikko
demonstratiivipronomininit these, those
interrogatiivipronomini whose ja kysymyssanat where ja why
there is, there are
Verbit: must, may, (imperatiivi)
Konjunktiot: but, (because)

V luokka

Edellisten lisäksi:
Substantiivit: epäsäännöllisiä monikkomuotoja
Adjektiivit: (vertailumuodot)
Adverbit: often, sometimes, always, soon, much
Lukusanat: järjestysluvut
hinnan ilmaiseminen
Pronomininit: persoonapronominien objektiomuodot
indefiniittipronomininit every, some, any, all
Verbit: yleispreesens
apuverbi do kysymyksissä ja

	kielloissa
	to be going to futuurin vastineissa
Konjuktiot:	when, (as, than)
Prepositiot:	after, before, between (by, for, round)

VI luokka

Edellisten lisäksi:

Substantiivit: of-genetiivi

Adjektiivit: vertailumuodot, mikäli ei V luokalla

Adverbit: lisää adverbija adverbiaalinen paikka

Lukusanat: päivämäärän ilmaiseminen

Pronominit: indefiniittipronomineista -body ja -thing-loppuiset, other

Verbit: relatiivipronomini who (ainakin passiivisesti) (which, that relatiivisesti) säännöllinen imperfekti tavallisia epäsäännöllisiä imperfektimuotoja

Konjuktiot: as, than, that

Tehtävä

Laadi opettamassasi kielessä ja opettamallesi luokalle vastaava rakenneseikkojen

luettelo käyttäen pohjana opetussuunnitelmaa ja käyttämäsi oppikirjaa. Muilla luokilla kuin alkajaluokalla on myös pidettävä huoli siitä, että aikaisemmin opitut rakenteet kerrataan. Siksi onkin tärkeää, että eri luokilla opettaville opettajille hahmottuu selvä kokonaisuus, johon kuuluu tietoisuus seuraavista asioista:

— mitkä aikaisemmin opitut rakenteet on kerrattava

— mitä uusia rakenteita on opetettava

— mitkä rakenteet ovat kaikkein keskeisimpiä (voidaan merkitä luetteloon esim. tähdellä, alleviivata jne.)

— minkä rakenteiden osalta riittää pelkkä passiivinen hallinta

Jos luettelo laaditaan pienryhmissä, se on syytä esitellä muiden luokkien opettajille.

OSIO 3

OPETETTAVA SANASTO

Lue, mitä Peruskoulun opetussuunnitelmassa on sanottu opetettavan sanaston laajuudesta eri luokilla ja kursseilla (POPS II, ss. 90, 102 ja 110).

Tehtävä 1:

Laske, montako sanaa jokaisella oppitunnilla on keskimäärin opetettava, jotta opettamallasi luokalla ja kurssilla käytettävissä olevan ajan puitteissa voitaisiin saavuttaa opetussuunnitelmassa mainitun sanamäärän hallinta. Mitä mieltä olet opetussuunnitelman esittämistä sanamääräistä?

Tehtävä 2:

Laske käyttämästäsi oppikirjasta, montako uutta sanaa luokkaa kohti siinä esitetään opetettavaksi ja miten ko. määrä suhtautuu opetussuunnitelmassa mainittuihin sanamääriin. (Sanoiksi lasketaan sellaiset sanat, muodot ja johdannaiset, jotka sanakirjoissakin ovat omina hakusanoinaan.)

Sanojen valinnassa tulisi ottaa huomioon erityisesti seuraavat valintaperusteet:

— sanojen esiintymistiheys eli frekventtiys nykykielessä

— sanaston sopivuus ikäkaudelle, jolloin sanoja opitaan käyttämään (konkreettisuus/abstraktisuus, kiinnostavuus, vastaavan sanan käyttö äidinkielessä jne.)

— sanaston monipuolisuus

Tehtävä 3:

Arvioi käyttämäsi oppikirjan sanastosta, mitkä sanat jollakin opettamallasi vuosiluokalla parhaiten täyttävät ne ehdot, jotka voidaan asettaa kaikkien hallittavalle ydinsanastolle, mitkä sanat taas voidaan katsoa passiivisesti hallittaviin ja minkä sanojen mukanaolo oppikirjassa taas lähinnä johtuu tekstiyhteydestä, ts. sanan esiintyminen on tarpeen esim. juonen kehittelyn kannalta, mutta sana ei ilmeisesti kuulu keskeiseen sanastoon. Käytä, mikäli mahdollista, arvioinnin tukena frekvenssi-sanakirjaa; englannin kielessä esim. Englannin frekvenssisanakirjaa, toim. Helena Ahti (WSOY).

Tehtävä 4:

Useat oppilaat muistavat sanoja parhaiten, jos ne esiintyvät tietyssä mielekkäässä yhteydessä. Eräs sellainen on sanaperhe, ts. samaan aiheeseen liittyviä sanoja opetetaan tai kerrataan useampia peräkkäin saman tunnin aikana. Mitä tällaisia sanaperheitä havaitset muodostuvan opettamallasi vuosiluokalla? Jos opetat muuta kuin

alkajaluokkaa, tulisi sanaperheeseen liittää aikaisempina vuosina opitut saman sanaperheen sanat. Mitä tällaisia kasvavia sanaperheitä löydät opettamasi vuosiluokan kurssista ja miten voisit parhaiten menetellä kertaamisessa ja uuden opettamisessa? Tee vastaava luettelointi myös synonyymien ja vastakohtien osalta.

OSIO 4

ÄÄNTEET, INTONAATIO, OIKEINKIRJOITUS

Lue, mitä Peruskoulun opetussuunnitelmassa sanotaan ss. 121—124 ja 126—129 näiden asioiden opettamisesta, ja perehdy lisäksi siihen, mitä POPS-70 opas no:ssa 3 sanotaan ss. 36—38 ääntämisharjoittelusta.

Äänneiden, intonaation ja oikeinkirjoituksen osalta määritellään oppiaines useimmissa opetussuunnitelmissa epämääräisemmin kuin esim. sanaston tai rakenteiden osalta. Osittain tästä saattaa johtua, että esim. ääntämiseen, intonaatioon tai rytmitykseen ei kiinnitetä opiskelussa tai taidon arvioinnissa huomiota, mikä olisi aiheellista.

Tehtävä

Perehdy käyttämäsi oppikirjaan ja siihen mahdollisesti liittyvää opettajan oppaaseen kiinnittäen huomiota siihen, miten ko. oppimismateriaalia käytettäessä on tarkoitus hoitaa äänneiden ja intonaation opettelu. Onko näihin seikkoihin kiinnitetty mielestäsi

riittävää huomiota? Mitä puutteita olet havainnut oppilaiden ääntämis-, intonaatio- ja rytmitystaidossa? Olisiko mielestäsi aiheellista laatia vastaava luettelo kuin rakenneseikoista ja painottaa tiettyjen ääntämiseen liittyvien asioiden opettelua ja kertausharjoittelua eri vuosiluokilla?

OSIO 5

TIEDOT KO. MAASTA, JONKA KIELTÄ OPISKELLAAN

Oppiainekseen kuuluvat myös tiedot maasta (maista) ja kansasta, jonka kieltä opiskellaan. Opetussuunnitelmassa määritellään nämä tiedot varsin yleisluontoisesti, joten oppimismateriaalin laatijoille ja opettajille jää suuri vapaus ja vastuu ko. tietojen antamisessa oppilaille.

Tehtävä

Tutki, miten käyttämässäsi oppikirjassa annetaan tietoja maasta ja kansasta, jonka kieltä opiskellaan. Kuinka monessa luku-kappaleessa lukuvuoden aikana annetaan sellaista informaatiota, joka antaa aiheen keskusteluun ja jota todennäköisesti ei tule esille muiden aineiden yhteydessä? Miltä osin tiedot liittyvät muissa aineissa jo esitettyihin asioihin kerraten ja täydentäen niitä? Miltä osin opettajan pitäisi täydentää ja monipuolistaa annettuja tietoja keskustelun, kuvin, karttojen, elokuvan, radion, TV:n ym:n avulla?